

СВИТЪК II.

**ДОКЛАД ОТНОСНО ПРОУЧВАНЕТО НА
ПТИЦИТЕ В РЕЗЕРВАТ „ЧАМДЖА“**

ОТ

Димитър Рагъов

ЧАСТ 1: ОПИСАНИЕ И ОЦЕНКА НА ЗАЩИТЕНАТА ТЕРИТОРИЯ

БИОЛОГИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА

1.15.3.Птици

1.Анализ на съществуващите информационни източници и бази данни

№	Документ	Обхват	Слабости/Липси
1	Янков П./ред./ 2007. Атлас на гнезещите птици в България. БДЗП. Природозащитна поредица, Кн.10, София.	Картирани са гнезещите птици в Стара Планина в 10X10 км. гريد, вкл.на територията на резервата.	Данните не са обвързани с точни локалитети, а са разположени в квадрати от 100 кв. км.
2	Червена книга на Реп. България –ново издание, 2011 г. /Големански В.,ред.2011.	Има данни за гнездовото и извънгнездово разпространение на отделни видове птици в района на Стара Планина.	Информацията е за ограничен брой видове и без точни локалитети. Данните не са обвързани с точни локалитети,а са разположени в квадрати от 100 кв. км.
3	Фауна на България- т.20, 26 и 30 - Птици	Има данни за гнездовото и извънгнездово разпространение на отделни видове птици за Стара Планина.	Информацията е за ограничен брой видове и без точни локалитети.
4	Спиридинов Ж., С. Тодоров, С. Спасов В: Костадинова И., М. Граматиков 2007 Орнитологично важни места в България и Натура - 2000. БДЗП, Природозащитна поредица Кн.11. София.	Има данни за числеността на видове птици в 33 “Централен Балкан“ и „Централен Балкан - Буфер“ от Натура 2000 и ОВМ “Централен Балкан“.	Данните са за защитени зони от Натура 2000, която на площ е много по-голяма от резервата Чамджа и обхваща много по-ниски части в предпланинската зона.Не е ясно каква част от посочените популации са в резервата и каква част извън него.

2.Обобщена информация за фаунистичното разнообразие

В ПР Чамджа са регистрирани 62 вида от Клас Птици. Богатството на отделните разреди е както следва: Щъркелоподобни (Ciconiiformes) - 2 вида, Соколоподобни (Falconiformes) - 12 вида, Дъждосвирицоподобни (Charadriiformes) - 1 вид, Гълъбоподобни (Columbiformes) - 4 вида, Кукувицоподобни (Cuculiformes) - 1 вид, Совоподобни (Strigiformes) - 2 вида, Козодоеподобни (Caprimulgiformes) - 1 вид, Кълвачоподобни (Piciformes) - 4 вида, Вrabчоподобни (Passeriformes) - 35 вида.

През размножителния сезон в резервата се срещат 45 вида птиц, като 35 от тях са сигурно гнездящи и 10 са вероятно гнезещи. По време на миграция резервата се обитава от 59 вида, по време на зимуване 32, а 2 са случайни за територията.

Таблица № 1. Богатство на таксоните

Таксони (тип, клас, разред)		Брой	
		Семейства	Видове
Птици (Aves)		22	62

Брой видове и богатство на таксоните	Брой видове с природозащитен статус	Видове, които трябва да бъдат предмет на специални мерки	Пропуски в познанията
62 вида	ЗБР- 60 вида ЧК – 14 вида Прил.1 на Директивата за птиците на ЕС – 13 вида Бернска Конвенция -52 вида Бонска Конвенция -8 вида CITES – 15 вида IUCN – 1 вида	Белоопашат мишелов Голям ястреб Черен кълвач	Няма достатъчно данни за биологията на видовете, особено за динамиката на популациите.

3. Теренни проучвания и инвентаризация

Резерватът е неколkokратно проучван от нас в периода 2006-2014. Използвани са линейни дневни и нощни трансекти и стационарни точки за регистрация на птиците. Обобщена и прегледана е и наличната литература за птиците в района на резервата.

4. Отрицателно действащи фактори и препоръки за опазване

В резервата са регистрирани два потенциално отрицателни фактори върху птиците. Това са незаконната сеч и пашата на кози. И двата фактора са косвени и действат върху горските местообитания, но са с ниска интензивност и няма данни да влияят ефективно отрицателно върху птиците популации. Препоръчителните мерки за контрол и превенция са свързани със стриктно изпълняване на рутинния контрол и охрана от служителите на Дирекцията на НП Централен Балкан.

Таблица №2. Отрицателно действащи фактори върху птиците (посочва се група)

Фактори	Териториален обхват	Препоръки за опазване
Незаконната сеч	Цялата територия, но локално и сезонно.	Да се маркират по-ясно границите на парка и да се поставят табели с режима на резервата. По време на гнездовия период на птиците да има засилен контрол

		за ненавлизане на хора в резервата. Увеличаване на рутинния контрол и охрана от страна на дирекцията на парка.
Паша на кози	Цялата територия.	Да се засили контролът върху пашата в резервата. Увеличаване на рутинния контрол и охрана от страна на дирекцията на парка.

5. Видове, обект на специални мерки

Таблица № 2. Видове птици - обект на специални мерки

Видове	Основание
Белоопашат мишелов	Видът е включен в Червената книга на Република България в категорията Уязвим. Националната популация е оценена на 650-750 (800-1000) двойки, като под 10% от нея попадат в национални защитени територии. Една двойка гнезди на скален масив в северната част на резервата. За първи път тя беше регистрирана през 2006 година, като всяка година гнездото е активно с изключение на последните 2 години (2013 и 2014 г.), когато само единични птици са регистрирани на територията на резервата. Вероятна причина за незагнезждане на Белоопашатите мишелови е намаляване на хранителната база в съседство с защитената територия - лалугеровата колония до с. Христо Даново беше унищожена на 90% през последните няколко години.
Голям ястреб	Вида е включен в Червената книга на Република България в категорията Застрашен. Националната популация е оценена на 800-1000 (1200-1500) двойки. Една от тях гнезди в резервата. Видът е застрашен от браконьерство - ограбване на гнезда, отстрел и отравяне. Поради тази причина защитени територии като Поддържан Резерват Чамджа, в които достъпът на хора е ограничен са от голяма важност за опазването на вида в страната.
Черен кълвач	Видът е включен в Червената книга на Република България в категорията Уязвим. Опазването на старите гори с мъртва дървесина в които той гнезди, чрез мрежата от защитени територии е от изключителна важност за опазването му. Заради малката площ на резервата видът не е многоброен. Само около 1-2 двойки гнездат на територията, но видът е с високо консервационно значение в национален мащаб.

6. Списък на установените видове и консервационен статус

Списък на установените видове птици с посочен техния статус на пребиваване в резервата и консервационен статус –виж Приложение. Посочените видове в списъка се базират на литературни данни и собствени теренни проучвания.

7. Зоогеографска характеристика на гнездящата орнитофауна

Гнездовата орнитофауна на резервата Чамджа се разпределя по зоогеографски типове фауна на следните:

Палеарктичен тип – 27 вида (48.2%)

Европейски тип – 9 вида (16,1%)

Холарктичен тип – 8 вида (14,3%)

Европейско-туркестански тип – 7 вида (12,5%)

Индоевропейски тип – 3 вида (5,4%)

Средиземноморски тип – 2 вида (3,6%)

Фауна на Стария Свят – 1 вида (1,8%)

Туркестано-средиземноморски тип – 1 вида (1,8%)

Палеоксеромонтанен тип – 1 вида (1,8%)

Космополитен тип – 1 вид (1,8%)

Палеоксерен тип – 1 вид (1,8%)

Сибирски тип – 1 вид (1,8%)

Видовете птици срещащи се в резервата принадлежат към 12 зоогеографски области. Най-многобройни са Палеарктичните видове (48%), следвани от Европейските видове (16%), Холарктични видове (14%) и Европейско-туркестанските видове (12.5%). Видовете от останалите зоогеографски области са представени с под 10%.

8. Видове с намаляваща численост и причини за това

Два вида срещащи се в резервата са с намаляваща численост на национално ниво - червеноногата (вечерна) ветрушка и гугутката. Те обаче са представени изключително слабо. Първият е само инцидентно прелиташ над защитената територия по време на миграция, а вторият гнезди основно в населеното място наблизо и не е характерен за местообитанията в резервата.

ПЪРВА ОЦЕНКА

1.21 Екологична оценка

Уязвимост

ФАУНА

Вид/Група:	Птици
Степен:	ниска
Причини и основания	
Поради малката си площ резерватът не поддържа значителни популации от птици, а такива които са застрашени или уязвими са нехарактерни или инцидентни за територията. Близостта на Национален Парк „Централен Балкан“ и обменът на индивиди между двете територии намалява уязвимостта на птиците в резерват Чамджа. Антропогенните въздействия в резервата са сведени до минимум и съответно рискът за птиците е минимален.	
Необходимост от мерки	
Мониторинг на популациите на птиците, като индикатор за състоянието на екосистемата.	

Рядкост

ФАУНА	
Вид/Група:	Птици
Степен:	висока
Значение	национално
Причини и основания	
Редки и застрашени в национален мащаб са 14 вида, а в европейски - 23 вида птици. Можем да оценим броя на редките видове като много висок за размера на територията на резервата.	
Негативни тенденции	
Не са забелязани негативни тенденции.	

Естественост

ФАУНА	
Вид/Група:	Птици
Степен:	висока
Причини и основания	
Орнитофауната на резервата е представена само от автохтонни видове, т.е естествеността е много висока. Не са установени неместни, интродуцирани и инвазивни видове.	

Типичност

ФАУНА	
Вид/Група:	Птици
Степен:	висока
Причини и основания	
Гнездовата орнитофауна на резервата е представена основно от типични видове птици за иглолистни и смесени гори в ниските части на Европа. Горските видове са 69% от всички срещащи се в резервата птици.	

Размери

ФАУНА	
Вид/Група:	Птици
Степен:	средна
Причини и основания	
Размерът на резервата е относително подходящ за изпълняване на целите си, а именно поддържане на естественото находище на черен бор в землището на с. Христо Даново, като го покрива почти на 100%.	
Необходимост от промяна в границите на резервата	
Няма	

Биологично разнообразие и консервационно значение

ФАУНА	
Вид/Група:	Птици
Степен:	висока
Значение	
Причини и основания	
Резерватът има високо разнообразие от видове птици. Броят на консервационно значимите видове е висок - 60 от общо 62 вида са с един или друг законов консервационен статус.	

Стабилност и нестабилност

ФАУНА	
Вид/Група:	Птици
Степен:	висока
Причини и основания	
Близостта на Национален Парк „Централен Балкан“ и обмена на индивиди между двете територии намалява риска от нестабилност на популациите на птиците в ПР Чамджа. Антропогенните въздействия в резервата са сведени до минимум и съответно рискът за птиците е минимален. Няма основания за нестабилност на популациите на птиците в резервата.	
Необходимост от мерки	
Няма	

ФОРМИ ЗА ОТЧЕТ

ЧАСТ 2: ДЪЛГОСРОЧНИ ЦЕЛИ И ОГРАНИЧЕНИЯ

Анализ на заплахите и представяне на препоръки за природозащитни мерки към плана за управление на парка

ЗАПЛАХА	ВЪЗДЕЙСТВИЕ	ЗАСЕГНАТИ ОБЕКТИ, МЕСТООБИТАН ИЯ, ВИДОВЕ	МЕРКИ ЗА ПРЕОДОЛЯВАН Е
Незаконна сеч	Сечта въздейства отрицателно на птиците по два начина: чрез разрушаване на местообитанието и чрез безпокойство.	Всички видове птици, но най-вече дневните грабливи птици.	Да се маркират ясно границите на парка и да се поставят табели с режима на резервата. По време на гнездовия период на птиците да има засилен контрол за не навлизане на хора в резервата. Увеличаване на рутинния контрол и охрана от страна на дирекцията на парка.
Паша на кози	Пашата въздейства отрицателно на птиците по два начина: чрез разрушаване на горското местообитание в дългосрочен план и чрез безпокойство.	Всички видове птици, но най-вече по-едрите видове птици – дневни и нощни грабливи птици.	Да се засили контролът върху пашата в резервата. Увеличаване на рутинния контрол и охрана от страна на дирекцията на парка.

ЧАСТ 3: РЕЖИМИ, НОРМИ, УСЛОВИЯ И ПРЕПОРЪКИ ЗА ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ДЕЙНОСТИТЕ

3.2. РЕЖИМИ И НОРМИ*

3.2.2. Стронителство и инфраструктура:

3.2.3. Други режими и норми

* *Експертът да посочи режими и норми, които смята, че трябва да се спазват в резерватите.*

Не се предлагат допълнителни режими и норми, свързани с птиците.

ЧАСТ 4: ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЧИ И ПРЕДПИСАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ И ПОЛЗВАНЕ

4.2. ПРОГРАМИ*

4.3. ПРОЕКТИ*:

* *Експертът да предложи програма или проект, ако смята, че такива са необходими за групата видове и/или хабитати, по които работи (напр. да предложи насоки за мониторинг, научно-изследователски дейности).*

Проект: Проучвания и мониторинг върху състоянието на популациите на горските видове птици в ПР Чамджа.

Пълен списък на установените видове птици в резерват „Чамджа“

N	Вид	Вид (Българско име)	ЗБР	Червена книга на България	BER N	CITES	BONN	79/409	Теренни проучвания	Размножаващи се		Мигриращи	Зимуващи	Случайни
										Сигурни	Вероятни			
1	<i>Ciconia nigra</i>	Черен щъркел	II, III	VU	II	II	II	I	*			*		
2	<i>Ciconia ciconia</i>	Бял щъркел	II, III	VU	II		II		*			*		
3	<i>Circus aeruginosus</i>	Тръстиков блатар	II, III	EN	II	II	II	I	*			*		
4	<i>Circus pygargus</i>	Ливаден блатар	III	VU	II	II		I	*			*		
5	<i>Accipiter gentilis</i>	Голям ястреб	III	EN	II	II	II		*	.	*	*	*	
6	<i>Accipiter nisus</i>	Малък ястреб	III	EN	II	II	II		*	*		*	*	
7	<i>Accipiter brevipes</i>	Късопръст ястреб	II	VU	II	II	II	I	*			*		
8	<i>Buteo buteo</i>	Обикновен мишелов	III		II	II			*	.	*	*	*	
9	<i>Buteo rufinus</i>	Белоопашат мишелов	II	VU	II	II		I	*	*		*	*	
10	<i>Aquila pomarina</i>	Малък креслив орел	III	VU	II	II		I	*			*		
11	<i>Falco tinnunculus</i>	Черношипа ветрушка	III		II	II			*	.	*	*	*	
12	<i>Falco vespertinus</i>	Червенонога ветрушка	III	CR	II	II	I	I	*			*		
13	<i>Falco subbuteo</i>	Сокол орко	III	VU	II	II			*			*		
14	<i>Falco peregrinus</i>	Сокол скитник	II, III	EN	II	I		I	*	.	*	*	*	
15	<i>Actitis hypoleucos</i>	Кюкавец	III						*	.	*	*		

N	Вид	Вид (Българско име)	ЗБР	Червена книга на България	BER N	CITES	BONN	79/409	Теренни проучвания	Размножаващ и се		Мигриращи	Зимуващи	Случайни
										Сигурни	Вероятни			
16	<i>Columba livia domestica</i>	Скален гълъб						II	*					*
17	<i>Columba palumbus</i>	Гривяк	IV		III			II	*	*		*	*	
18	<i>Streptopelia decaocto</i>	Гугутка	IV					II	*	*		*		
19	<i>Streptopelia turtur</i>	Голяма гургулица	IV				II	II	*	*		*		
20	<i>Cuculus canorus</i>	Обикновена кукувица	III						*	*		*		
21	<i>Strix aluco</i>	Горска улулица	III		II	II			*	*			*	
22	<i>Asio otus</i>	Горска ушата сова	III		II	II			*	.	*	*		
23	<i>Caprimulgus europaeus</i>	Козодой	II, III		II			I	*	*		*		
24	<i>Picus viridis</i>	Зелен кълвач	III						*	*		*	*	
25	<i>Dryocopus martius</i>	Черен кълвач	II, III	VU	II			I	*	*		*	*	
26	<i>Dendrocopos major</i>	Голям пъстър кълвач	III		II				*	*		*	*	
27	<i>Dendrocopos syriacus</i>	Сирийски кълвач	III					I	*	*		*	*	
28	<i>Ptyonoprogne rupestris</i>	Скална лястовица	III						*	*		*		
29	<i>Hirundo rustica</i>	Селска лястовица	III		II				*			*		

N	Вид	Вид (Българско име)	ЗБР	Червена книга на Българи я	BER N	CITES	BONN	79/409	Теренни проучвания	Размножаващ и се		Мигриращи	Зимуващи	Случайни
										Сигурни	Вероятни			
30	<i>Hirundo daurica</i>	Червенокръста лястовица	III		II				*			*		
31	<i>Motacilla alba</i>	Бяла стърчиопашка	III		II				*	.	*	*	*	
32	<i>Troglodytes troglodytes</i>	Орехче	III		II				*	.	*	*	*	
33	<i>Erithacus rubecula</i>	Червеногушка	III		II				*	*		*	*	
34	<i>Luscinia megarhynchos</i>	Южен славей	III		II				*	*		*		
35	<i>Turdus merula</i>	Кос	III		III			II	*	*		*	*	
36	<i>Turdus pilaris</i>	Хвойнов дрозд	III					II	*			*	*	
37	<i>Turdus philomelos</i>	Поен дрозд	III		III			II	*	*		*		
38	<i>Sylvia curruca</i>	Малко белогушо коприварче	III		II				*	*		*		
39	<i>Sylvia communis</i>	Голямо белогушо коприварче	III		II				*	*		*		
40	<i>Sylvia atricapilla</i>	Голямо черноглаво коприварче	III		II				*	*		*		
41	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	Буков певец	III		II				*			*		
42	<i>Phylloscopus collybita</i>	Елов певец	III		II				*	*		*		
43	<i>Phylloscopus trochilus</i>	Брезов певец	III		II				*			*		

N	Вид	Вид (Българско име)	ЗБР	Червена книга на България	BER N	CITES	BONN	79/409	Теренни проучвания	Размножаващ и се		Мигриращи	Зимуващи	Случайни
										Сигурни	Вероятни			
44	<i>Muscicapa striata</i>	Сива мухоловка	III		II				*	*		*		
45	<i>Ficedula albicollis</i>	Беловрата мухоловка	II	CR	II			I	*			*		
46	<i>Aegithalos caudatus</i>	Дългоопашат синигер	III		III				*	*		*	*	
47	<i>Parus palustris</i>	Лъскавоглав синигер	III		II				*	.	*	*	*	
48	<i>Parus ater</i>	Боров синигер	III		II				*	*		*	*	
49	<i>Parus caeruleus</i>	Син синигер	III		II				*	*		*	*	
50	<i>Parus major</i>	Голям синигер	III		II				*	*		*	*	
51	<i>Sitta europaea</i>	Горска зидарка	III		II				*	*		*	*	
52	<i>Certhia familiaris</i>	Горска дърволазка	III		II				*	*		*	*	
53	<i>Lanius collurio</i>	Червеногърба сврачка	II, III		II			I	*	*		*		
54	<i>Garrulus glandarius</i>	Сойка			III			II	*	*		*	*	
55	<i>Pica pica</i>	Сврака	IV		III			II	*					*
56	<i>Corvus corax</i>	Гарван	III						*		*	*	*	
57	<i>Sturnus vulgaris</i>	Обикновен скорец	IV		III			II	*	*		*	*	
58	<i>Fringilla coelebs</i>	Обикновена чинка	III		III				*	*		*	*	
59	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	Червенушка	III		III				*			*	*	

N	Вид	Вид (Българско име)	ЗБР	Червена книга на Българи я	BER N	CITES	BONN	79/409	Теренни проучвания	Размножаващ и се		Мигриращи	Зимуващи	Случайни
										Сигурни	Вероятни			
60	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	Черешарка	III		II				*	*		*	*	
61	<i>Emberiza cirlus</i>	Зеленогуша овесарка	III		II				*	*		*	*	
62	<i>Emberiza cia</i>	Пъстроглава овесарка	III		II				*	*		*	*	